

Identitászavar

Zavaros identitástudattal és történelemtudással lehet-e jövőt építeni? Természetesen nem. Ez nemcsak ránk jellemző, de a többségi nemzetre is, hisz Szerbia legutóbbi történelme számtalan vitás, tisztázatlan eseményekben bővelkedik. Elég csak említést tenni a csetnik-partizán viszony megítélésére (ami csak a túlfűtött nacionalizmussal kapcsolható egybe) vagy a népiertás elismerésére. Juhász György irodalomtörténész szerint Szerbia történelmének utóbbi háromszáz évét újra kellene értékelni (Hitel, 2013. szeptember). Persze, az a tény, hogy a szerbség is téves ismeretekkel (amelyeket mindig a győztesek politikája táplált) rendelkezik a múltjáról, bennünket, délvidéki magyarokat nem szabadna, hogy vigasztaljon. Sőt, a szerbség ezzel a minden harcuk „igazságos” volt, és a győztesek főlényének hangoztatásával (mi pedig fasiszta, a kisebbségeket elnyomó, ’56-ban betelepült ázsiai söpredék vagyunk) bennünk csak fokozza ezt a téves történelmi tudatot. Főleg akkor, ha a saját történelmünkről is ilyen hamis ismereteink vannak, illetve magunkról ezt hangoztatjuk. Hogy ez napjainkban is mennyire jelen van, azt számtalan példával bizonyíthatjuk.

A magyarlakta településeken a titói kommunista érában a (hazug) testvériség-egység szellemében utcákat neveztek el magyar történelmi személyekről is. Természetesen ezek a személyek csak azok lehettek, akik a szerb nacionalista, kommunista ideológiának megfelelték. Most, több mint húsz év után, amikor a kommunizmus gáztettei hivatalosan is nyilvánosságot kaptak, és az eszme lényegében megbukott, a településeink utcanevei még mindig e negatív személyek emlékét őrzik. Muzslán például egy forgalmas utca az országvesztő Kun Bélával állít példaképet a muzslai magyar ifjúságnak, egy másik pedig, a Magyar Kommün utcája a magyar történelem egyik legsötétebb időszakára emlékeztet.

Számtalan külhoni magyart lát vendégül a helység, akik már más véleményen vannak a kommunista Kun Béláról és a véráldozatokat követelő kommünről. Ezzel dicsekedni szégyen. Végső ideje lenne ezeket az utcaneveket lecserélni.

De a többi településünk is ilyen képet mutat. Nem Zrínyi, Mátyás király, Széchenyi vagy az aradi vértanúk neveit őrzik utcáink (pedig néhányan e földhöz kötődnek), hanem a titoista múltat. Adán, ahol Szarvas Gábor, Moholy Nagy László és Damjanich emlékét őrzik, még mindig van Lenin utca. Számos település utcája a nemzetáruló Jászi Oszkár nevét viseli, aki a kommün bukása után Belgrádban arra kérte az SZHSZ-, illetve a jugoszláv kormányt, hogy támadja meg Magyarországot, azt remélve, hogy visszatérhetnek a hatalomba. Magyararkanizsán, ahol a lakosság 90%-a magyar, a legnépesebb sportegyesületnek Partizán a neve. Ott, ahol ’44-ben a partizánok számtalan ártatlan magyart küldtek a halálba, csak azért, mert magyarok voltak. Szabadkán egy utca annak a partizánegységnek a nevét viseli, amelynek tagjai a ’44-es magyar népiertást végezték. De nemcsak ezzel, hanem számtalan ilyen „emlékkel” dicsekedhet ez a város. Pedig itt van a Vajdasági Magyar Szövetség központja, és a polgármester is magyar.

Sajnos, nem csak az utcanevek adásával van zűrzavar a fejekben. Az értelmiség egy része, hogy a korábbi elveit és magatartását ne kelljen meghazudtolnia, ezt az egy kicsit titoista, egy kicsit liberális, egy kicsit nemzeti egyvelegű politikával kompenzálja. Persze, ez a zavaros viszonyulás kihat az egész társadalmi és kulturális életünkre.

Az újvidéki Magyar Nyelv és Irodalom Tanácsék már több évtizeddel korábban díjat hozott létre, amelyet az intézmény alapítójáról és tanáráról, Sinkó Ervinről nevezett el. Ez akkor érthető volt, hisz Sinkót ez a rendszer emelte tanári

rangra. A már korábban említett Juhász György irodalomtörténész erről a következőképpen ír:

„Az internacionalista-titoista Sinkó Ervin, civilben életművész-világpolgár, elsősorban magára fókuszáló, esztétizáló előadásairól gondolta azt, hogy köze van az irodalomhoz és az irodalomtudományhoz. Persze Sinkónak sem lehetett könnyű, magánál magasabb végzettségű (nem tévedés), érettségizett fiataloknak mesélni. Ervin Izidorovics (Babel hívta így Sinkót) ugyanis a Tanácsköztársaságot választotta a matúra helyett, de a magyarokra örökre sértett M. Krleža segített ezen az »apró malőrön«, fölvetette hősünket a Horvát Tudományos Akadémia tagjai közé, s így már mesélhetett az újvidéki egyetemen, előadás címen. Sinkó a hangsúlyt a kozmopolita jugoszlávságra (ami nincs) helyezte, éltette a forradalmi romantikát, szimpatizált az újbaloldallal (Kassák képében Lukács György), és pártfogója volt minden lázadónak, aki változás címen rombolta a régit, a klasszikust, provinciálisnak bélyegezve azt. Sinkó megszolgált a zágrábi és újvidéki világot, amit a Tito-rendszerrel kapott. A hallgatók közti népszerűségét azzal is növelte, hogy nem buktatott, még ha az óráin el is szundikált a kandidátusnak nevezett jelölt. Kemény szellemű, az egyetemes magyar kultúrát támadó éket hozott létre a Sympo-nemzedékből, akik közben, értékeket is alkotva, rombolták a magyar identitást.” (Juhász György: *Mezsgyén – A határtalan Balkán, Keskenyúton Alapítvány, Budapest, 2013*)

Persze, azóta sokat változott a világ, de a kommunista Sinkóról elnevezett díj megmaradt.

Sőt, a Vajdasági Magyar Szövetség befolyása alatt álló Magyar Nemzeti Tanács a díjat állandó anyagi támogatásban részesíti. Nem így például az Aracs-díjat, amely azon személyeket szerette volna némileg kárpótolni, akik egész életükben a délvidéki, illetve az egyetemes magyarság érdekében tevékenykedtek, de a szerb nacionalista, kommunista hatalomtól semmilyen elismerést nem kaptak. Sőt, sokukra ezért a börtön várt.

Dudás Károly, a VMMSZ (Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség) elnöke, amikor Aracs-díjban részesült, azt nyilatkozta, hogy számára ez a legkedvesebb kitüntetés, mert ezt a szülőföld közösségétől kapta. (Korábban Magyarországon már díjazták.) Pár év elteltével, amikor a politika úgy kívánta, a VMMSZ az Aracs-díj ötletét és le-

bonyolításának módját ellopta. Az Aracs Társadalmi Szervezet munkáját – mivel az MNT ezt nem támogatta – és ezzel a működését lehetetlenné tette, a díjat megfojtotta.

Hogy a hiányt valamiképp pótolja, a VMMSZ létrehozta, az elnök közreműködésével, ennek halvány mását a saját támogatói (pártkatonái) részére.

Talán ennél is nagyobb tragédia, hogy a tanszék mindmáig ilyen jugo-liberális szellemben neveli a magyar nyelv és irodalom tanárait, akik többek közt a „kontramiklósok” előadásait kénytelenek hallgatni. Azokat, akik azt propagálják, hogy mindenki úgy beszéljen, ahogyan tud, vagy ahogy akar. Salátanyelven, illetve globish nyelvi színvonalon. „A »globish« megjelölés globális világunkra utal, vagyis arra, hogy az így elnevezett »új« nyelvvel mindenütt boldogulhatunk. A szerzők nem egyszerűsített, hanem különleges angolt véltek összeállítani...” (Gaál Csaba: *Nerriére J.P.–Hon D.: Globish az egész világ – Nyelvi gondolatok egy könyvértékelés kapcsán, Magyar Orvosi Nyelv, Budapest, 2013. augusztus*) A tanítványok közül sokan ezt a szellemiséget viszik magukkal, és ezzel az ideológiával mérgezik tovább neveltjeiket, zavart identitást okozva.

A nyelvművelés fölösleges, így gondolja a tanszék értelmiségi köre, és „sikeresen” gyakorolja. Hisz annak ellenére, hogy a délvidéki magyarság talán a legrosszabbul beszéli az anyanyelvét (a média hemzseg az *előlátta*, a *köszönve* (még a tanítóképző tanára, sőt az MNT korábbi kultúrfelelőse is ezt mondja), Muzslán nem várják a vendéget, hanem *elvárják*, sokan az igekötők zavarával küszködnek, a fogalomzavar mindennapos, stb., és az értelmiségi társaságot mindez hidegen hagyja. Kossa János foroghat a sírjában. Jogosan föltehető az a kérdés, hogy a nevét viselő egyesület végez-e nyelvművelést és hol. Mivel ennek az eredménye sehol sem érezhető. Molnár Csikós László a Magyar Szóban hetente elmagyarázza az új fogalmak és szavak jelentését (amelyet az, aki ezzel foglalkozik, úgyis megért, például: szopogatótabletta), de a nyelvművelést, a tanszék szellemében, ő sem vállalja.

Ezzel szemben Kiss Jenő nyelvész akadémikusnak erről más a véleménye: „A köznyelvnek mint a széttagolt magyarság legfontosabb összetartó eszközének – a szükséges folyama-

tos karbantartással – valóban ilyenként, tehát közmagyarként való megtartása a magyar nyelv-közösség elemi érdeke, és a magyar nyelvi tervezésnek mindenkor első számú feladata kell, hogy legyen. [...] Mondjuk ki: a magyar nyelvvel nincs baj! Ha használata minőségével és stílusával szemben kifogások merülnek fel, arról nem a nyelv, hanem használói tehetnek. (Nem tehet a zongora arról, ha valaki csak a Boci-boci tarkát pöcögteti rajta.) A súlyos gondok a magyar nyelv-közösség tagjai egy részének anyanyelv-használati korlátozottságából, alárendeltségéből, tehát helyzeti kötöttségekből fakadnak. A magyar nyelv sorsa eddig is a magyar anyanyelvűek kezében volt, s ez nem lesz másként a jövőben sem. Erre gondolva szükséges megfogalmaznunk, hogy kívánatos volna az anyanyelvi kultúrát a magyarság körében továbbfejleszteni, korszerűbbé tenni, hangsúlyt fektetve az anyanyelvi tudatosság és az anyanyelvhez kötő pozitív érzelmi viszonyulás megerősítésére. Kísért ugyanis egyfelől a kisebbségi érzés, másfelől az illúziókba menekülés, a nosztalgizáló búskomorság. Mindkettő a passzivitás irányába készítet, az önfelmentő attitűdöt erősíti, a tettekre való készséget pedig csökkenti. Ezt a luxust a magyarság nem engedheti meg magának. Józanabb illúziótlanságra, önkritikus realizmusra, s mindenekelőtt a közösség érdekét szem előtt tartó, határozott tettekre, cselekedetekre – s az anyanyelvhez való hűségre – van szükség. Az értelmiség felelősségét szóvá kell tennünk. [...] Versenyképes pedig addig lesz ez a nyelv, ameddig anyanyelvi értelmisége gondoskodik az anyanyelvi köznyelv és a szaknyelvek karbantartásáról, korszerűsítéséről, az anyanyelvi közösség körében történő minél szélesebb körű elterjesztéséről – beleértve az anyanyelvű tudományművelést, a tudományos képzést és a tudományos ismeretterjesztést is.” (Kiss Jenő: *A magyar nyelv és nyelv-közösség*, Szent György Könyvek, Balaton Akadémia Kiadó, 2013)

Annak ellenére, hogy erre figyelmeztet a neves nyelvész (de nem csak ő), a tanszék köré csoportosuló értelmiségieket és a Kossa társaság tagjait ez nem érdekli. Ők hűek maradnak Kontra Miklóshoz és a globish színvonalhoz. Pusztuljon az igényes magyar köznyelv, majd beszélünk globishul, valószínűleg ezt vallják, hisz

nyelv-műveléssel senki sem foglalkozik. Pedig az oktatás és a tudományos tanácskozásokon való szereplés mellett ez a hasznos, de nem oly látványos munka is érinti a magyar nyelv tudorainak érdeklődési körét. (Persze, ez nem biztos).

Ebben a dologban az a tragédia, hogy az MNT (legalábbis a korábbi összetételű) ezeket az értelmiségieket támogatta, a nemzeti elkötelezettségűeket azonban eltiporta. Ahogy Jung Károly, a tanszék volt tanára fogalmaz, meg kell szabadulni a „turulos” irodalomszemlélettől (értsd nemzetitől). Ennek ellenére az MNT a magyarországi nemzeti elkötelezettségű kormánytól várja a támogatást. (Régebben, amikor Gyurcsány szocialista kormánya volt hatalmon, akkor attól. Az elvek, az ideológia nem számít, csak a pénz jön.) Az agyondicsért kulturális autonómia is csak egy nagy szemfényvesztés. Például magyarországi ösztöndíjakkal, mivel a tantervet a szerb (nacionalista) kormány határozza meg, a magyar gyerekek még mindig azt tanulják, hogy „a fenséges nép” milyen hősiességgel folytatott és folytat ma is a gonosz elnyomók, a pápai állam, a magyar fasiszták stb. ellen. Nem hallhat a nemzet nagyjairól, tudásairól, sportolójainak a sikereiről, az ezeréves múltjáról, ami a nemzet tudatát erősítené és önbecsülését fokozná. Ő mindig másodrendű polgár, a születésétől a haláláig, hisz már az óvodában, iskolában is mindig csak a szerb gyerekek után következhet, és ez már magában is egy kisebbségi magatartást vált ki belőle. Ha magyarul megszólal, akkor megverik, fenyegetve érzi magát, és így természetes, hogy maga is egy idő után alsóbbrendűnek érzi magát.

Ez a kétkulacos magatartás nemcsak az MNT-re jellemző, de átszövi az egész politikai életünket is.

A legtömegesebb délvidéki magyar pártnak nincs semmilyen ideológiája és pártprogramja. Azaz mégis van egy: a vezetőknek mindenáron megmaradni a hatalomban és a jól fizető pozíciókban. Az elvek nem számítanak. Legyen az akár szocialista, szerb nacionalista (valójában mindegyik az) vagy liberalista, mindez mellékes. Helyi szinten a VMSZ szövetséget kötött a báránybőrbe bújt szerb radikálisokkal, azaz a Szerb Haladó Párttal, azokkal, akik pár évvel korábban szendvicseket kínáltak az útra az elül-

dőzésre ítélt magyaroknak. (A magyar elnevezés mind a mai napig nem tisztázott. Volt már „Haladás Párt”, „Haladók Pártja” – talán ez is az egyik feladata lenne a nyelv művelőknek.) Tartományi szinten a demokratákkal kötött koalíciót, a közársasági parlamentben meg bárkivel.

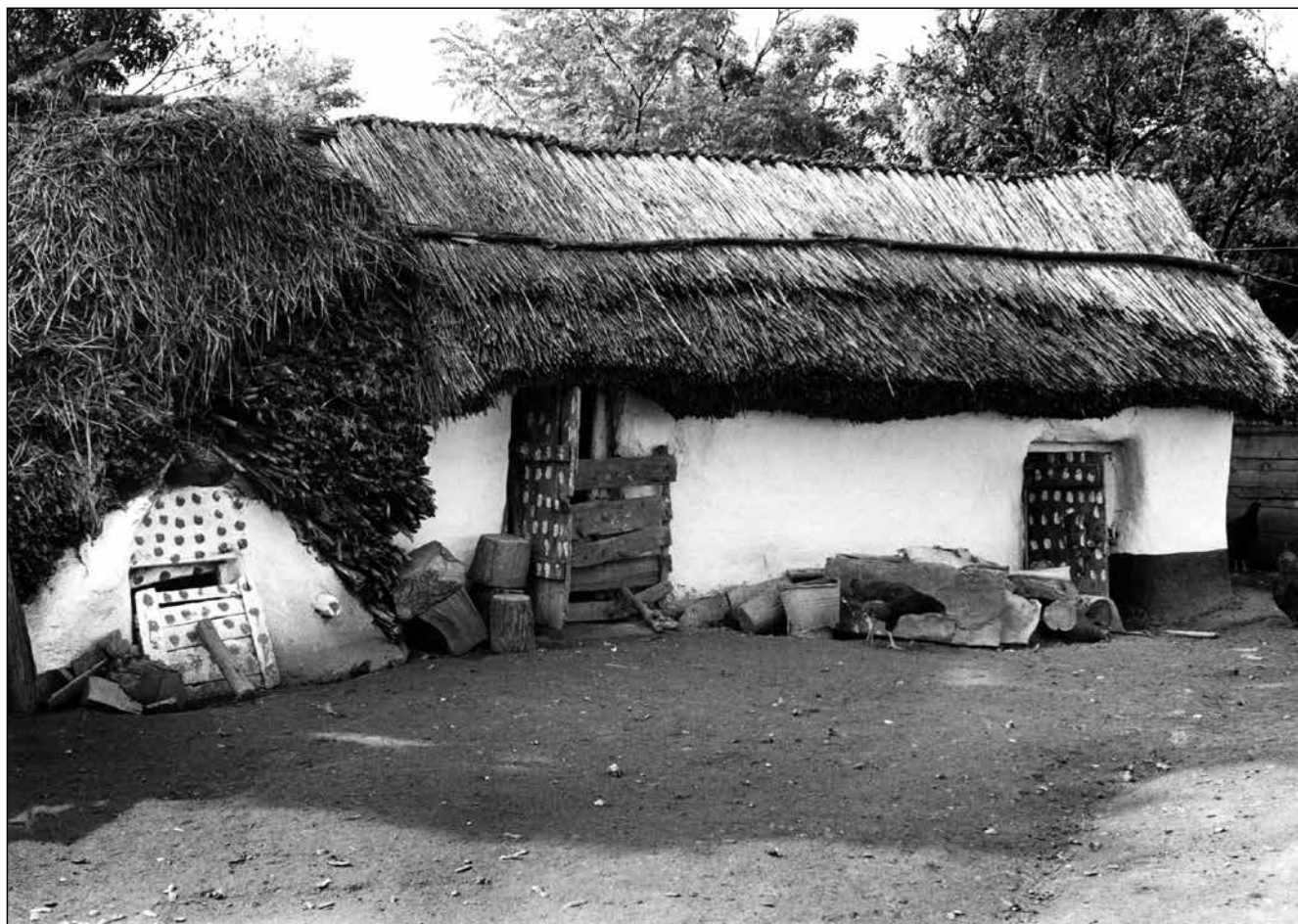
A magyarság érdekeit csak apró, törvényekkel nem garantált engedmények védik. Azok is csak azért, mert Szerbia uniós felvételének ez a legalapvetőbb feltétele. Kérdés, ezekből az engedményekből Szerbia uniós felvétele után mi marad meg.

Az MNT által a délvidéki magyarságnak szánt támogatások többségét nem a szerb kormány, hanem Magyarország biztosítja, amelyből busásan kiveszik részüket a vezetők is. (Az MNT

egyik korábbi tisztségviselője két fizetést is kapott.) Természetesen a pénzek elosztását is ez a párt végzi, így érthető az ilyen nagy támogatottsága. Aki nem VMSZ-tag, az pénzbeli vagy munkahelyi ügyben segítségre ne számítson. Vagy a hatalmon lévő valamelyik szerb párt, vagy a VMSZ. Más nincs, mint a kommunizmusban.

Ezt az elvtelen politikát tükrözik az utcanevek és a felsorolt jelenségek is, és amíg a délvidéki magyarság ebben a se kommunizmus, se liberálkapitalizmus, látszólagos autonómia és szerb nacionalizmus légkörében vergődik, addig magyarságtudatának megerősödésében, egészséges társadalmat építő munkálkodásban, de főleg a megmaradásban nem reménykedhet.

2014. április

Mágikus jelek a baromfiól és az istálló ajtaján az állatbetegségek elhárítására (Hajdúszoboszló, 1978)